

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken Festgudstjeneste Grunnlovsjubileet

Fredrikstad Domkirke, 23. februar 2014

Tekst: Matt 17,1-9, GT-tekst Salme 62,8-9

Det må ha vært en meget spesiell stemning i kirkene 25. februar 1814, dagen da bønder, militære og embedsmenn ble invitert til kirken for å velge utsendinger til en riksforsamling på Eidsvoll. Denne dagen skulle menigheten avgi en ed i gudstjenesten der de sverget å hevde Norges selvstendighet og gi sitt liv og blod for det elskede fedreland. Etter gudstjenesten skulle de velge utsendinger til en riksforsamling på Eidsvoll. De visste at i denne gudstjenesten ville de gjøre opprør mot beslutningen i Kiel der dansk kongen avsto Norge til Sverige.

De var klar over at Sverige, den gamle erkefienden, neppe vil akseptere et selvstendig Norge. Prestenes preken er preget av ønsket om å mobilisere befolkningen til, om nødvendig, å forsvare denne selvstendigheten med våpen i hånd. En av tidens mest innflytelsesrike prester og store forkynnere, slottsprest Pavels, er helt tydelig:

”Medborgere! vi ere ikke opofrede. Vi vare bestemte til at gaae over som Eiendom fra Mand til Mand, men det sker nu ikke, og skal – det haabe vi til Gud! – aldrig skee, saalænge Norge staar. Endnu er der Blod i Nordmandens Aarer, Kraft i hans Arm og i hans Aand, Troe og Haab i hans Hjerte. Høit lød det mellem Dal og Fjeld, og lyder vel i denne Stund over hele Landet: Heller vil vi døde som Norges Mænd, end leve som Sverrigs Trælle.”

”Norge eier mange kjække, vaabendygtige Mænd; ikke vege deres Fædre og ikke vege de selv i den hengangne Tid for fiendtlig Anfald, og allerminst ville de nu vige, da det gjælder gamle Norges Selvstændighed eller Udslettelse af Folkenes og Landenes Tal”.

I Østfold ble det krig den sommeren. 30.000 soldater var mobilisert i Norge for å forsvare den nye grunnlovens krav på selvstendighet og dets visjon om folkets inkludering i styringen av landet. Kamphandlingene førte til at noen ofret livet den sommeren for at grunnloven skulle overleve. De tvang frem forhandlinger og undertegnelse av Mossekonvensjonen på festningen her i Fredrikstad.

Folk i gudstjenesten må ha vært preget av spenningen mellom håp og uro. De visste hva krig, hungersnød og armod var, og de visste at kravet om selvstendighet kunne føre til ny krig. Samtidig ble de oppildnet av prestenes taler om at en ny tid nå lå foran Norge der selvstendighet for nasjonen og folkestyre ville frigjøre uante ressurser. De visste at en slik

fremtid ikke ville lage seg selv, men de forpliktet seg til å være med i arbeidet for å bygge en ny nasjon.

Kronprins Christian Frederik valgte to vers fra Salmenes bok som prekentekst for gudstjenesten. Vi hørte den lest – det er ikke en tekst som er høystemt og peker inn i en fremtid med storhet og velstand for Norges folk. Tvert om gir teksten uttrykk for at i usikre tider, kan vi ha tillit til at Gud vil ledsage oss. Den dagen da loddet blir kastet og befolkningen oppfordres til å gjøre motstand mot maktens beslutninger, er det ikke visjonen om et lovet land som forkynnes, men forsikringen om at Gud vil være der for dem i de krevende tidene som ligger foran.

Det er noe velsignet nøkternt over dette, og det gir oss en anelse om at det var med adskillig frykt og beven menighetene denne søndagen valgte sine valgmenn eller utsendinger til riksforsamlingen.

Peter, Jakob og Johannes fikk derimot se inn i det lovede land. De gikk opp på et høyt fjell, men de så ikke utover et landområde de skulle herske over slik Moses gjorde da han sto i fjellene over Jordandalen og så et land som fløt av melk og honning. Det var heller ikke visjonen av en selvstendig nasjon der et bestemt folkeslag skulle få danne sin egen stat med egen konge. Det lovede land viste seg for de tre disiplene som en person.

Det var Jesus, mannen de hadde valgt å vandre sammen med, som var Guds løfte til menneskene.

Det var Jesus som skulle overvinne ondskap og nød, gi tilflukt i fare og bære dem gjennom døden og inn i den himmelske herligheten hos Gud.

Det var Jesus de skulle sette sin lit til, ikke ulike visjoner om politisk seier over okkupanten eller forestillinger om å bygge et himmelrike blant steinene i Galilea, eller i Norge for den saks skyld.

De tre disiplene ble fryktelig redde, oppvokst som de var med de mange strenge hellighetsreglene for rett og gal livsførsel og religiøs praksis, det storslåtte tempelet i Jerusalem som viste Guds storhet og de mange fortellingene om hvordan Gud utstøtte dem som trosset Guds vilje. Nå fikk de se inn i det aller helligste der de slett ikke hadde autorisasjon til å være. Da ble de livredde! Men det var ikke en slik Gud Jesus viste dem, det var ikke en Gud som styrer med frykt. Jesus viser dem og oss en Gud som styrer med kjærlighet og som inkluderer alle mennesker uavhengig av kjønn, nasjonalitet, etnisitet, alder, funksjonsevner eller seksuell legning. Derfor sier Jesus til dem: «Frykt ikke»! Gud er midt i blant oss, jeg er her og det er ingen grunn til frykt.

Disiplene ville være der oppe på fjellet og nyte tilværelsen avsondret fra hverdagslivets utfordringer. Men Jesus lar dem ikke forbli der. De skal ned fra fjellet og ut til menneskene.

Hvem kan bebreide dem for ønsket om å forbli på fjellet? De aller fleste av oss kan oftere eller sjeldnere bli overmannet av de mange utfordringene vi ser rundt oss, det være seg i den nærmeste familien, i vårt eget sinn, i lokalsamfunnet vårt eller for ikke å snakke om de store utfordringene knyttet til global fattigdom og klimakrisen som vi vet kommer. Vi lever i verdens mest utviklede velferdsstat, men en av fire blant oss vil i løpet av livet oppfylle kriteriene for en angstdiagnose.

Nei, hvem av oss vil bebreide de tre disiplene for at de ville nyte det utrolige privilegiet Jesus ga dem og leve i den himmelske virkelighet litt lenger, sammen med de to store profetene, tett på Den allmektige selv? Hos Den allmektige er jo ikke er tårer og sorg og død, der får vi alle drikke av livets vann av ren nåde. Hvem ville ikke ha ønsket å forbli der?

Men Jesus lar ikke disiplene få bli på fjellet. Han tar dem med seg ned til de andre disiplene og landsbyene. Og umiddelbart fortsetter han sin helbredelse av sårede mennesker og viser det han fortalte de angstridde disiplene: Gud vil helbredelse og inkludering av alle, frykt ikke! Det er her, blant menneskene Guds rikes frukter kan gjenkjennes når undertrykte blir frigjort, utstøtte blir inkludert og nedbrutte får kraft til å rette ryggen. Det er i slike øyeblikk det lovede landet viser seg for oss, det er der vi finner Jesus.

Prestene lovet ikke folk i 1814 et land som var fritt fra smerte og store utfordringer. Men de startet en prosess den 25. februar 1814 med å inkludere befolkningen i beslutninger. I 200 år har prosessen pågått og stadig flere grupper av mennesker er blitt inkludert i arbeidet med å utvikle visjonen om et samfunn som gjenspeiler Guds. Men vi kan ikke forbli på jubileumsfeiringens fjelltopp lenger enn høyst nødvendig. Vi må ned fra fjellet, det er fortsatt mer å gjøre for at vi som nasjon skal være det gjestfrie og inkluderende samfunn det selvstendige Norge er bygget på og som er Guds visjon for oss.

Visjonen fra fjellet i Det hellige land viste de tre disiplene og mennesker i 2000 år at Guds visjon ikke er bundet til en gruppe eller et bestemt folk. Guds visjon er for alle fordi Jesus er for alle og er visjonens sentrum. Denne visjonen synliggjøres ikke ved at himmelen åpner seg og gir oss religiøse opplevelser på et fjell. Visjonen viser seg når vannet i døpefonten blir brukt til å inkludere mennesker i Guds nåde og når vi får del i verdens raueste gjestebud med brød og vin. Da ser vi og kjenner vi Jesus, her i denne kirken og i alle kirker.

Vårt åpenbaringssted er ikke et høyt fjell, men en vannkilde og et måltid av vin og brød som gir oss livskraft og livsmot. Vi kan med frimodighet møte hverdagen fordi Gud selv har forsikret oss om at Gud vil ledsage oss i vår kamp og vårt arbeid for å gjøre vårt lokalsamfunn og vår nasjon til helbredende og inkluderende fellesskap. Så hjelp oss Gud i det oppdraget!